

شناسایی و رتبه بندی ریسک‌های حسابداری شرکت‌ها (مقدمه ای بر تحلیل توپولوژیکی)

معصومه محمدرضائی

گروه حسابداری، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

فرزانه حیدرپور

گروه حسابداری، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. (نویسنده مسئول).
f_heidarpoor@iauctb.ac.ir

آزیتا جهانشاد

گروه حسابداری، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۶/۲۴ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۷/۲۷

چکیده

در سال‌های اخیر، نگاه به مدیریت کردن ریسک و همچنین، پیاده‌سازی آن در سازمان‌های کوچک و بزرگ در ایران مورد توجه قرار گرفته است. در این بررسی جامعه آماری حسابداران در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس می‌باشد. قلمرو مکانی تحقیق حاضر بورس اوراق بهادار تهران شامل اطلاعات سال ۱۴۰۰ می‌باشد.

در این بررسی ابتدا با استفاده از مطالعات کتابخانه‌ای و اسناد با استفاده از نرم افزار ATLAS.ti 9 ریسک‌های مختلف شناسایی گردید. ریسک‌ها کدگذاری شده سپس با نظر اساتید و خبرگان بعضی از کدها حذف گردید. به منظور تایید این ریسک‌ها پرسشنامه بخش دلفی تهیه و از نظر ۳۵ نفر از خبرگان که دارای تحصیلات فوق لیسانس و دکتری و دارای سابقه کار بیشتر از ۱۰ سال در حوزه حسابداری و مدیریت مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران استفاده شد. از تعداد ۲۶ ریسک، تعداد ۲۴ ریسک تایید شد. برای محاسبات بخش دلفی از نرم‌افزار Excel 2016 استفاده شده است. انتخاب خبرگان به صورت گلوله برفی بوده و تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافته است. در این بررسی به ترتیب ریسک‌های تورم، نقدینگی، اعتباری، درآمد، بودجه، نقدشوندگی، نرخ مبادله، مالیات، سرمایه‌گذاری مجدد، تامین مالی مجدد، عملیاتی، نرخ بهره، منابع انسانی، تکنولوژی، مدیریت، رقابت، قوانین و مقررات، صنعت، شهرت، نظام‌های مدیریتی، فرآیندها، قیمت سهام، سیاسی، جغرافیایی به عنوان ریسک‌های حسابداری در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار شناخته شده‌اند و برای مدیریت ریسک‌ها پیشنهاداتی بیان شده است.

واژه‌های کلیدی: شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار، روش کیفی، دلفی، ریسک.

۱- مقدمه

با افزایش شرکت‌ها و ایجاد پیچیدگی در روابط اقتصادی و تجاری، وظایف امور مالی به صورت چشم‌گیری تغییر یافته است. تأکید دولت‌ها بر رشد اقتصادی به افزایش و گسترش بیش از پیش شرکت‌ها و مؤسسات کمک و این وظایف را پیچیده‌تر نموده است. با توجه به پویایی در دنیای مربوط به کسب و کار ریسک‌های مختلفی در سطح کسب و کار وجود دارند که می‌توانند عملکرد شرکت‌ها و مؤسسات را مورد تأثیر قرار دهند. ریسک در مفهوم عام، خطری است که به علت نبود اطمینان در مورد وقوع رویدادی در آینده پیش می‌آید و در اصطلاح هرچقدر این بی‌اطمینانی بیشتر باشد، ریسک زیادتر است [21]. هوب (۱۹۹۸) ریسک را انحراف معیار چند دوره‌ای یک متغیر تعریف کرد. سایر شاخص‌ها از جمله ریسک نرخ بازده سهام، ریسک تغییرات قیمت و ریسک نرخ سود نیز به همین ترتیب محاسبه می‌شوند [19]. در دنیای پویا و غیر قابل پیش‌بینی امروز که تحت تسلط فن‌آوری‌های جدید و مدل‌های تجاری نوظهور است، گذشته دیگر یک راهنمای قابل اعتماد برای آینده نیست زیرا نیروها و روندهایی که آینده ما را شکل می‌دهد به طور فزاینده‌ای غیرقابل شناسایی هستند. امروزه سازمان‌ها - چه دولتی و چه خصوصی - با ریسک‌های اقتصادی، اجتماعی، محیط زیست روبرو هستند که چشم‌انداز این ریسک‌ها هر ساله پیچیده تر و بهم پیوسته‌تر می‌شود. ارزیابی ریسک ما را قادر می‌سازد تا روی مهم‌ترین ریسک‌ها و نحوه تعامل آنها با یکدیگر متمرکز شویم، باید در نظر بگیریم که ریسک‌ها به طور بالقوه می‌توانند در کنار هم جمع شوند بنابراین باید به تأثیر تجمعی احتمالی آنها توجه داشته باشیم [16].

بیان مساله

در تعریف مفهوم سرمایه‌گذاری می‌توان گفت که سرمایه‌گذاری به معنای تولید و تولید به معنای اشتغال و استقلال است. تقریباً همه جوامع بشری از چنین اصلی پیروی می‌کنند. شاهد مدعی است که رقابت برای رشد و توسعه اقتصادی در بین کشورها وجود دارد. تجهیز منابع در عصر امروز که عصر تکنولوژی و صادرات آن است و دیگر محدودیت‌های گذشته را ندارد، اهمیت بیشتری دارد. برای این منظور ایده‌های جدیدی به‌منظور استفاده هر چه بیشتر از منابع مالی موجود مطرح شده است که شرکت‌های سرمایه‌گذاری یکی از این ابزارها هستند. شرکت‌های سرمایه‌گذاری مؤسساتی هستند که از طریق فروش سهام و برخی موارد اوراق، منابع مالی را از پس‌انداز کنندگان و افراد جمع‌آوری و در سهام و اوراق قرضه سایر شرکت‌ها سرمایه‌گذاری می‌کنند. اهمیت این مؤسسات در این است که افراد با

اندک پس‌انداز خود ممکن است نتوانند به راحتی در اوراق بهادار مورد نظر خود سرمایه‌گذاری نمایند اما این گونه شرکت‌ها با تجمیع وجوه آنها را در اوراق بهادار مختلف سرمایه‌گذاری می‌کنند. معمولاً شخص بازدهی بالاتری از این مجموعه دریافت می‌کند.

ادبیات مالی شرکتی، اهمیت مدیریت ریسک را با فرضیه بیشینه‌سازی ارزش سهامداران ارتباط داده است. این نشان می‌دهد که اگر شرکتی بخواهد ارزش سهامداران را افزایش دهد در سیاست‌های مدیریت ریسک درگیر خواهد شد [۱۳].

تحولات اخیر در نظام راهبری شرکتی نشانه‌هایی از تأکید بر مدیریت ریسک بنگاه دارد. راهبری شرکتی انتظارات سهامداران از اعضای هیات مدیره را تشریح می‌کند؛ رویکردهایی را که شرکت‌ها نسبت به ریسک پذیرفته‌اند و توسعه افشای رویه‌های مدیریت ریسک را تشریح می‌کند. مدیریت ریسک به سازمان‌ها این امکان را می‌دهد تا قبل از وقوع، با به حداقل رساندن ریسک‌ها، خطرات و هزینه‌های اضافی، خود را برای موقعیت‌های سخت و غیرمنتظره آماده کنند [14]. به‌طور کلی، پروژه‌ها با پیچیدگی فزاینده‌ای روبرو هستند و مدیران پروژه باید علاوه بر پیچیدگی‌های سازمانی و فنی، تعداد زیادی از پارامترها از جمله محیط زیست، اجتماعی، ایمنی و امنیت و تعداد فزاینده‌ای از ذینفعان را در داخل و خارج از پروژه و سایر عناصر متعدد و متنوعی که به شدت با هم در ارتباط هستند و از ویژگی‌های اصلی پیچیدگی است در نظر بگیرند [15].

جلیوند و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهشی به مدیریت ریسک سازمانی؛ شناسایی، تحلیل و ارزیابی پرداختند. نتایج نشان داد ریسک‌های رقابت، سیاسی، نیروی انسانی، بازار، نقدینگی، قوانین و مقررات، اعتباری، شهرت و اعتبار، حاکمیت شرکتی، نقدشوندگی، سیستمیک، عملیاتی، سرمایه و رویداد به ترتیب در رتبه‌های اول تا چهاردهم قرار دارند [۵].

رحمانی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی به ارائه الگوی جامع مدیریت ریسک و کاهش هزینه در بانک سرمایه پرداختند. ایشان بیان داشتند که ریسک همواره همراه زندگی انسان‌ها و سازمان‌ها بوده است و کلیه موقعیت‌های تصمیم‌گیری با یک نوع یا طیف متنوعی از ریسک‌ها روبرو می‌باشند. در طبقه‌بندی ریسک‌هایی که یک بانک یا موسسه اعتباری در طول حیات خود با آن روبرو است، ریسک اعتباری یا ریسک ناشی از قصور در پرداخت جایگاه ویژه‌ای دارد، چرا که به اولین نقش بانک در اقتصاد یعنی گردآوری سپرده و اعطای وام مرتبط است. مدیریت ریسک از آن جهت در نهادهای پولی حایز اهمیت است که منابع به‌کار گرفته شده برای تخصیص، در حقیقت بدهی نهاد پولی به سهامداران، مردم و بانک‌ها است که در صورت عدم گردش، هم

می‌باشد. در این نوشته سعی به تشریح جایگاه ریسک در نظام مالی اسلامی که در واقع سیستمی است که ارزش اسلامی را با مفاهیم اقتصادی ترکیب می‌کند، شده است. یافته‌های این مقاله حاکی از آن است که بر اساس آموزه‌های دینی اقدام به ریسک پذیرفته بوده که البته شرط مشروعیت آن خلق ارزش می‌باشد پارادایم نظام مالی اسلامی بواسطه‌ی تعریف ابزارهای مالی اختصاصی طوری طراحی شده است که عملیات اقتصادی در محیطی کم ریسک انجام گیرد [۱۰].

رضایی آقمشهدی و همکاران (۱۴۰۱) در مطالعه خود با عنوان « رویکرد دلفی- فازی و دیمتل فازی جهت شناسایی و ارزیابی عوامل موثر بر ریسک اعتباری مشتریان حقیقی بانک ملی ایران» به شناسایی و ارزیابی عوامل موثر بر ریسک اعتباری مشتریان حقیقی بانک ملی ایران پرداختند. این پژوهش از نظر هدف اکتشافی بوده و گردآوری و تحلیل اطلاعات، توصیفی و از نوع پیمایشی می‌باشد. با بهره‌گیری ۲۰ نفر از خبرگان مرتبط با موضوع پژوهش، روایی و پایایی ابزار پژوهش که در قالب پرسشنامه بوده است، به لحاظ آماری مورد تأیید قرار گرفت. تعداد ۶۰ عامل در ۴ بعد اصلی شامل، عوامل شخصی، عوامل محیطی، عوامل اعتباری و عوامل کلان اقتصادی شناسایی شد. با مصاحبه مجدد با خبرگان از طریق تکنیک دلفی- فازی، تعداد ۵۵ عامل به تأیید نهایی رسیدند و برای رتبه‌بندی از طریق تکنیک دیمتل فازی استفاده شد. نتایج نشان داد شاخص درآمد از بیشترین تأثیرگذاری و شاخص وثیقه از بیشترین تأثیرپذیری برخوردار بوده است. همچنین در بین ابعاد اصلی، عامل شخصی از بیشترین تأثیرگذاری در بین عوامل برخوردار است [۱۷]. در این پژوهش به منظور مدیریت ریسک برای موفقیت پروژه‌ها به شناسایی و کنترل عوامل خطر یا همان ریسک با استفاده از مطالعات کتابخانه‌ای پرداخته شده است. سپس با استفاده از روش دلفی نظر خبرگان استفاده شده و ریسک‌های مهم به تأیید رسیده است.

هرجا که آینده ناشناخته باشد، ریسک وجود دارد. از اینرو، کسانی می‌توانند آینده ای مطمئن را برای خود و شرکت خویش رقم بزنند که بتوانند با برنامه ریزی و تحلیل‌های صحیح، شناخت خود را افزایش دهند. لذا امروزه وقتی در مورد مدیریت ریسک صحبت می‌شود، هدف از بین بردن ریسک نیست، بلکه شناسایی و تعیین هزینه‌های ناشی از آن است. این در حالی است که مدیریت ریسک خود به تنهایی معنایی را در بر ندارد زیرا ریسک، متغیری است که می‌تواند بر دیگر شرایط شرکت مانند سود آوری، کارایی شرکت و... تأثیر بگذارد. [۳].

مدیریت ریسک پروژه برای موفقیت پروژه‌ها بسیار حائز اهمیت است و فرایندی است که در تمام سطوح سازمان اجرا

توان اعتبار دهی و هم قدرت تادیه بدهی نهاد پولی به عنوان وام دهنده را تضعیف می‌کند. روش مورد استفاده در این تحقیق، میدانی و همبستگی می‌باشد جامعه آماری این تحقیق شامل افراد شاغل در بانک سرمایه می‌باشد و نمونه آماری مورد استفاده در این تحقیق ۳۰۲ نفر گردیده است. بنابراین در این پژوهش به بررسی ارائه الگوی مدیریت ریسک و کاهش هزینه در بانک سرمایه پرداخته شد [۶]. آریایی‌نژاد و همکاران (۱۴۰۱) نشان دادند کدامیک از معیارها برای سنجش و اندازه‌گیری ریسک بهتر است و برای این منظور معیاری ارائه نمودند. بنابراین به دلایل اقتصادی به این نتیجه رسیدند که اندازه ریسک باید در چهار اصل موضوع به نام اصول موضوعه انسجام صدق نماید تا بتوانیم از آن به عنوان یک اندازه ریسک مناسب یاد نماییم. این چهار اصل موضوعه عبارتند از: پایایی نسبت به انتقال، یکنواختی، زیرجمع پذیری و همگنی مثبت. علاوه بر این، مدیران ریسک، کارگزاران و کارشناسان اقتصادی، معیارهای دیگری را در انتخاب کردن یک معیار به منظور سنجش ریسک مورد توجه قرار داده‌اند. از مهم‌ترین این ویژگی‌ها سادگی برآورد، قابلیت سنجش مناسب ریسک در شرایط بحرانی بازار، انعطاف پذیری بالا و همچنین، کارآمدی مناسب در شرایط عادی بازار اشاره نمود. آن‌ها نشان دادند شبکه‌های عصبی- فازی نسبت به سایر روش‌ها قدرت بالایی در شناخت روند موجود بر داده‌ها داشته و نسبت به سایر روش‌ها خطای کمتری دارند [۱].

بولو و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی به شناسایی عوامل موثر بر ریسک جامع بانک‌ها پرداختند. ایشان بیان کردند که پول، منابع مالی و نقدینگی از جمله عناصر بسیار مهم در اقتصاد کشورها هستند که تحت تأثیر سیاست‌ها و شرایط مختلف بر اقتصاد تأثیر گذاشته و از آن تأثیر می‌پذیرند. بخش قابل توجهی از منابع پولی از طریق بانک‌ها و در قبال ارائه خدمات بانکی وارد چرخه اقتصاد می‌شود. به عبارتی بانک‌ها با جذب منابع پولی در قالب سپرده از یک سو و تزریق منابع پولی به اقتصاد از طریق ارائه تسهیلات از سوی دیگر در سیستم اقتصادی وارد می‌شوند و به‌طور طبیعی در معرض نوسان‌ها و بحران‌های اقتصادی نیز قرار می‌گیرند. بر این اساس همیشه این احتمال وجود خواهد داشت که بانک‌ها در مسیر فعالیت خود با چالش‌هایی مواجه شوند. ریسک‌هایی همانند ریسک نقدینگی، اعتباری، ارزی، عملیاتی و غیره همواره به تنهایی و به صورت مجزا مورد توجه قرار گرفته‌اند [۴].

غبیشی و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی به بررسی ریسک و ابزارهای مدیریت آن در نظام مالی اسلامی پرداختند. ایشان بیان داشتند که ریسک یکی از مشخصه‌های شکل‌گیری تصمیم در نظام مالی اسلامی و به‌طور کلی در امور مربوط به بازار مالی

می‌شود تا مدیریت شرکت را به شناسایی و کنترل عوامل خطر یا همان ریسک به‌منظور اندازه‌گیری میزان تحقق اهداف اصلی سازمان کمک کند. بنابراین شناسایی و سپس تعیین میزان اثر آن بر فعالیت شرکت در راستای مدیریت مناسب‌تر آنها اهمیت بسزایی دارد.

پرسش‌های تحقیق

- ریسک‌های حسابداری با توجه به مبانی نظری و پیشینه به چه صورت شناسایی می‌گردد؟
- ریسک‌های حسابداری بر اساس نظر خبرگان به چه صورت تعیین می‌گردد؟

روش تحقیق

این پژوهش از نوع تحقیقات آمیخته می‌باشد که در آن از دو رویکرد مورد استفاده در علوم رفتاری یعنی کمی و کیفی استفاده می‌شود. قلمرو مکانی تحقیق حاضر بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. قلمرو زمانی این تحقیق شامل اطلاعات سال ۱۴۰۰ می‌باشد. جامعه آماری عبارت است از خبرگان رشته حسابداری و مدیریت مالی شامل اساتید هیئت علمی و مدرسین رشته حسابداری و مدیریت مالی در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی، حسابداران و مدیران فعال در ادارات و دستگاه‌ها با سابقه کاری بیش از ۱۰ سال بودند. نمونه آماری در این بخش شامل ۳۵ نفر از خبرگان، اساتید و مدیران حوزه حسابداری می‌باشد که با توجه به نمونه‌گیری در دسترس انتخاب گردیده‌اند. در این پژوهش ابتدا با استفاده از مطالعات کتابخانه‌ای، اسناد و مصاحبه ریسک‌ها شناسایی شده سپس با استفاده از پرسشنامه و نظر پرسی از خبرگان ریسک‌ها مورد تایید قرار گرفتند که در مجموع ۲۶ ریسک، ۲۴ ریسک به تایید رسیدند.

تعاریف مهم

ریسک: احتمال انحراف بازده واقعی سرمایه‌گذاری از بازده پیش بینی شده آن، می‌باشد [20]. ارزیابی ریسک‌های سازمان به ما این امکان را می‌دهد که رویدادهایی که بیشترین تاثیر بر سازمان دارند را مشخص و اولویت بندی نماییم. طبیعتاً مواجهه با همه رویدادهای تاثیر گذار بر سازمان نه امکان پذیر است و نه مفید پس طبیعتاً رویکرد مواجهه ما باید با رویدادهایی باشد که بیشترین تاثیر را خواهند داشت. ریسک در یک معنای عام عبارت است از تغییرات قیمت که خود شامل نرخ‌های ارز، نرخ‌های سود، نرخ‌های کالا و نرخ‌های بازدهی سهام می‌باشد. حذف ریسک موقعی امکان پذیر است که مدیریت ریسک از نوسان قیمت‌ها

مطمئن باشد و با اتخاذ موضع مناسب، که همان خرید یا فروش محصول مورد نیاز قبل از نوسان است به‌زعم خود، خود را از ریسک نوسانات مخالف مصون نگاه دارد. ابزار مدیریت ریسک گاهی به تیغ تشبیه شده است که در صورت استفاده صحیح نتایج مثبتی می‌توان از آن بدست آورد و استفاده نادرست از آن منجر به حوادث وحشتناکی خواهد گردید با این حال این توصیف نمی‌تواند دلیلی برای استفاده نکردن از آن باشد [17].

ریسک مالی: پذیرش مخاطره در امور مالی است؛ در حالی که ریسک غیر مالی پذیرش خطر جانی، اجتماعی، امنیتی و ... است. **ریسک نرخ ارز:** بنابراین تنها راه تغییر قیمت سبد بازار تغییر قیمت کالاهاست. در نتیجه تغییر سطح قیمت‌ها بیانگر تورم است و تغییرات نرخ تورم بر اساس نظریه برابری قدرت خرید موجب تغییرات نرخ ارز خواهد شد. تاثیرات نرخ ارز بر شاخص قیمت سهام را می‌توان در چارچوب نظریه نگهداری دارایی در سبد سرمایه‌گذاری یا همان نظریه پورتفولیو بررسی کرد.

ریسک اعتباری: ریسکی است که بر اساس آن قرض‌کننده وجه قادر به پرداخت اصل و فرع بدهی (وام) خود طبق شرایط مندرج در قرارداد نمی‌باشد. سه نوع مهم ریسک اعتباری عبارتند از: ریسک شخصی یا مصرف‌کننده، ریسک شرکت و ریسک کشوری.

ریسک نرخ بهره: یک سرمایه‌گذار موقع خرید اوراق قرضه، بهره ثابتی را می‌پذیرد. قیمت اوراق قرضه با نرخ بهره رابطه معکوس دارد. با افزایش نرخ بهره، قیمت اوراق بهادار کاهش و با کاهش نرخ بهره، قیمت اوراق بهادار افزایش می‌یابد. این نوع ریسک در میان اوراق قرضه متداول است.

ریسک نقدینگی: ریسک ناشی از فقدان نقدینگی لازم به‌منظور پوشش تعهدات کوتاه مدت و خروج‌های غیر منتظره و جوه [18].

ارزیابی ریسک: عبارت است از فرآیند همه جانبه شناسایی توصیف برآورد و میزان ریسک.

ریسک غیر سیستماتیک: ریسکی است که ناشی از خصوصیات خاص شرکت از جمله: نوع محصول، ساختار رمایه، ترکیب سهامداران عمده و غیره می‌باشد.

ریسک سیستماتیک: ناشی از تحولات کلی بازار و اقتصاد بوده و تنها مختص به شرکت خاصی نمی‌باشد.

ریسک بازار: به احتمال زیان ناشی از اتفاقات بازار گفته می‌شود.

ریسک عملیاتی: احتمال زیان بر اساس عملکرد افراد، رویه‌ها یا سیستم‌ها می‌باشد.

ریسک قانونی: احتمال زیان ناشی از مسائل قانونی با تفسیرهای غلط از قانون می باشد. ریسک قانونی زمانی مطرح می شود که یک معامله از نظر قانونی قابل انجام نباشد

ریسک کشوری: ریسک سیاسی و اقتصادی یک کشور به تمایل یا امکان انجام به موقع تعهدات می باشد.

ریسک دولت: ریسک مربوط به بخش عمومی متقاضی وام.

هدف اصلی پژوهش حاضر شناسایی و رتبه بندی ریسک ها در حوزه حسابداری می باشد. اهداف پژوهش عبارتند از:

- شناسایی ریسک‌های حسابداری با توجه به مبانی نظری و پیشینه،
- تعیین ریسک‌های حسابداری بر اساس نظر خبرگان،
- رتبه بندی ریسک‌های حسابداری بر اساس نظر خبرگان.

جدول ۱: توزیع فراوانی پاسخ دهندگان بر حسب «ویژگی‌های جمعیت شناختی» (ماخذ: نگارنده)..

ویژگی	طبقات	فراوانی	درصد فراوانی
جنسیت	زن	۷	۲۰
	مرد	۲۸	۸۰
	کل	۳۵	۱۰۰
تحصیلات	فوق لیسانس	۱۹	۲۹.۵۴
	دکتر	۱۶	۷۱.۴۵
	کل	۳۵	۱۰۰
سن	بین ۲۵ تا ۳۵ سال	۸	۸۶.۲۲
	بین ۳۵ تا ۴۵ سال	۲۰	۱۴.۵۷
	بیشتر از ۴۵ سال	۷	۲۰
	کل	۳۵	۱۰۰

در این پژوهش در مرحله اول به منظور شناسایی عوامل، با استفاده از روش تحلیل اسنادی، تحقیقات داخلی و بین‌المللی حوزه مدیریت ریسک و حسابداری، تعداد ۱۰۹ مولفه برای ریسک‌های حسابداری استخراج نمود که در جدول ۲، و شکل ۱ ارائه شده است.

یافته‌ها

جدول (۱) توزیع پاسخ‌گویان بر حسب جنسیت افراد نمونه آماری را نشان می‌دهد.

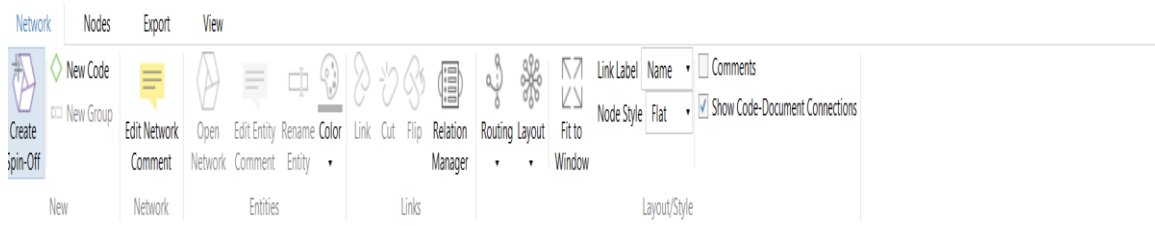
همان‌طوری که داده‌های مندرج در جدول (۱) نشان می‌دهند تعداد افراد خیره انتخاب شده به تعداد ۳۵ نفر بوده است. از این تعداد ۲۰ درصد (۷ نفر) زن و ۸۰ درصد (۲۸ نفر) مرد بوده‌اند. ۵۴.۲۹ درصد از افراد (معادل ۱۹ نفر) دارای تحصیلات در سطح فوق لیسانس و ۴۵.۷۱ درصد (تعداد ۱۶ نفر) دارای تحصیلات در سطح دکترا بوده‌اند. ۲۲.۸۶ درصد افراد

جدول ۲: عبارتهای استخراج شده در مرحله اول (ماخذ: نگارنده).

شماره	مولفه
۱	اختلاف نظر حسابرس در حسابرسی قبلی با سطوح مدیریت در رابطه با مسائل حسابداری
۲	ارزیابی خطر به دلیل استانداردهای حسابداری جدید یا قوانین جدید
۳	ارزیابی خطر بدلیل بکارگیری افراد جدید
۴	استعداد دارایی‌ها برای سوء استفاده
۵	استفاده از حسابرسان کمتر خوشنام برای سالهای متمادی
۶	امکان تخطی از قوانین
۷	اندازه واحد تحت حسابرسی
۸	بازار
۹	پیچیدگی محاسبات موجودی مواد و کالی واحد تحت حسابرسی
۱۰	پیچیدگی واحد تحت حسابرسی
۱۱	تاکید زیاد صاحبان سرمایه بر سودآوری
۱۲	تاکید مدیریت بر فرآیند تهیه اطلاعات مالی صحیح
۱۳	تجاری
۱۴	تجربه و دانش مدیریت ارشد و میانی
۱۵	تحریم اقتصادی
۱۶	تردید در تداوم فعالیت واحدهای تحت حسابرسی

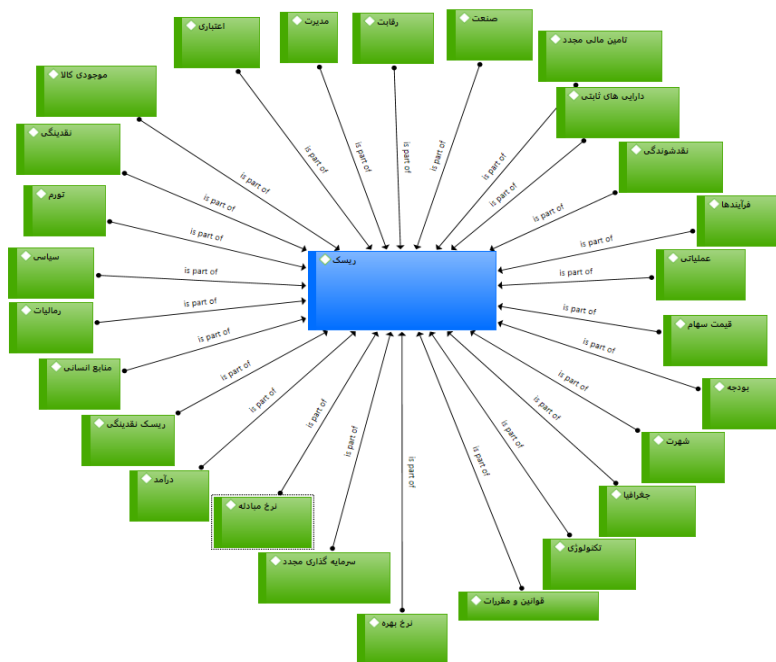
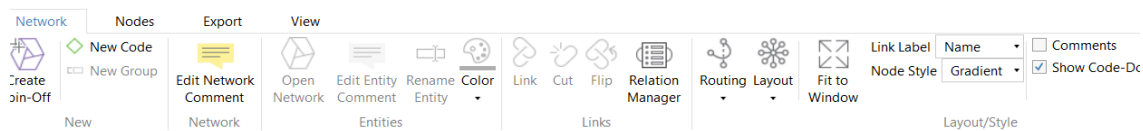
شماره	مؤلفه
۱۷	تغییر کارکنان مهم حسابداری
۱۸	تغییر مداوم حسابرس
۱۹	تغییر مداوم در سطوح مدیریتی و کارکنان ارشد
۲۰	تقسیم وظایف و مسئولیت های واضح در واحد تحت حسابرسی
۲۱	تکنولوژی سیستم و فناوری
۲۲	تمایل مدیریت به خوش بینی بیش از حد در گزارش های مالی
۲۳	تورم
۲۴	جنگها
۲۵	حسن شهرت مدیریت ارشد
۲۶	خطاها یا تقلب های با اهمیت کشف شده در حسابرسی قبلی
۲۷	خطاهای زیاد در حسابهای پرداختی در حسابرسی قبلی
۲۸	خطاهای زیاد در حسابهای دریافتی در حسابرسی قبلی
۲۹	خطاهای زیاد در موجودی کالا در حسابرسی قبلی
۳۰	دانش فنی
۳۱	در دسترس بودن تامین مالی با ظهور یک رقیب جدید،
۳۲	درستکاری مدیریت ارشد
۳۳	رقابت
۳۴	روش اداره واحد رسیدگی
۳۵	ریسک اعتباری
۳۶	ریسک افزایش نرخ ارز
۳۷	ریسک انحراف معیار چند دورهای متغیر
۳۸	ریسک بودجه
۳۹	ریسک تامین مالی مجدد
۴۰	ریسک تورمی
۴۱	ریسک جغرافیایی
۴۲	ریسک دارایی های ثابتی
۴۳	ریسک درآمد
۴۴	ریسک احتمال کاهش درآمد یا از دست دادن سرمایه
۴۵	ریسک سرمایه گذاری مجدد
۴۶	ریسک سیاسی
۴۷	ریسک سیستمی
۴۸	ریسک شهرت
۴۹	ریسک صنعت
۵۰	ریسک عملیاتی
۵۱	ریسک فرآیندها
۵۲	ریسک قابل کنترل
۵۳	ریسک قانونی
۵۴	ریسک قوانین و مقررات
۵۵	ریسک قیمت سهام
۵۶	ریسک مالی
۵۷	ریسک غیر مالی
۵۸	ریسک مالیات

شماره	مؤلفه
۵۹	ریسک مدیریت
۶۰	ریسک مربوط به بحرانهای درون سازمانی و برون سازمانی
۶۱	ریسک منابع انسانی
۶۲	ریسک موجودی کالا
۶۳	ریسک موقعیت جغرافیایی، اقتصادی و سیاسی کشور
۶۴	ریسک نرخ ارز
۶۵	ریسک نرخ بهره
۶۶	ریسک نرخ مبادله
۶۷	ریسک نظامهای مدیریتی
۶۸	ریسک نقدشوندگی
۶۹	ریسک نوسان در هر گونه عایدی
۷۰	ریسک نوسان نرخ بهره
۷۱	ریسک‌های اعتباری، عملیاتی و نقدینگی
۷۲	سیاست های منابع انسانی واحد تحت حسابرسی
۷۳	سیستم کنترل داخلی
۷۴	فساد تقلب و جرم های سازمان یافته
۷۵	فساد درون بنگاه اقتصادی
۷۶	فشارهای غیر عادی بر مدیریت برای تعدیل و اصلاح صورتهای مالی
۷۷	قابل بیمه شدن
۷۸	قوانین
۷۹	کارکنان
۸۰	مالی
۸۱	محصول
۸۲	محیط اقتصادی برون سازمانی واحد اقتصادی
۸۳	مشارکت هیات مدیره یا کمیته حسابرسی در کنترل داخلی واحد تحت حسابرسی
۸۴	مناسب بودن نمودار سازمانی واحد تحت حسابرسی
۸۵	موانع ریسک اعتماد، تجربه
۸۶	میزان آموزش اخلاقیات
۸۷	میزان آموزش آیین رفتار حرفه ای کارکنان واحد تحت حسابرسی
۸۸	میزان آموزش های حرفه ای کارکنان حسابداری
۸۹	میزان تغییر در رویه ها و خط مشی های حسابداری
۹۰	میزان قضاوت بکار رفته در تعیین مانده حساب
۹۱	میزان گرایش به خطر و فلسفه مدیریتی مدیریت
۹۲	نقدینگی
۹۳	نوع فعالیت تجاری واحد مورد رسیدگی
۹۴	واکنش واحد تحت رسیدگی به تاثیر محیط برون سازمانی
۹۵	واکنش واحد تحت رسیدگی به تاثیر محیط تغییرات اقتصادی
۹۶	واکنش واحد تحت رسیدگی به تغییر محیط عملیاتی داخلی
۹۷	وجود معاملات نیازمند پردازشهای خارج از روال عادی
۹۸	وجود یا شرایط معامله غیر قانونی یا غیر عادی یا پیچیده
۹۹	وقایع

شکل ۱: مرحله اول تحلیل کیفی (ماخذ: نگارنده).

شکل ۲: نتایج مرحله سوم کیفی (ماخذ: نگارنده).

جدول ۳: ریسک‌های حسابداری محیط اقتصادی و سرمایه‌گذاری (ماخذ: نگارنده).

ردیف	عوامل شناسایی شده
۱	ریسک نرخ مبادله
۲	ریسک نرخ بهره
۳	ریسک اعتباری
۴	ریسک نقدینگی
۵	ریسک تورم
۶	ریسک قیمت سهام
۷	ریسک سرمایه‌گذاری مجدد
۸	ریسک تامین مالی مجدد
۹	ریسک درآمد
۱۰	ریسک مالیات
۱۱	ریسک بودجه
۱۲	ریسک مدیریت
۱۳	ریسک دارایی‌های ثابت
۱۴	ریسک سیاسی
۱۵	ریسک صنعت
۱۶	ریسک عملیاتی
۱۷	ریسک قوانین و مقررات
۱۸	ریسک منابع انسانی
۱۹	ریسک رقابت
۲۰	ریسک شهرت

ردیف	عوامل شناسایی شده
۲۱	ریسک موجودی کالا
۲۲	ریسک تکنولوژی
۲۳	ریسک نقدشوندگی
۲۴	ریسک جغرافیایی
۲۵	ریسک فرآیندها
۲۶	ریسک نظام‌های مدیریتی

عضو به طور میانگین ۳ بار به صورت تلفنی تماس گرفته شد. به این ترتیب ۳۵ پرسشنامه دریافت شد. در جدول (۴) نتایج مرتبط با بخش اول پرسشنامه دور اول دلفی که شامل مواردی مانند تعداد پاسخ‌ها برای هر گویه، میانگین پاسخ‌ها، انحراف معیار آنها، عدد کندال، ترتیب اهمیت هر عامل بر اساس عدد کندال و میانگین پاسخ‌ها و درصد اعضایی که ترتیب هر عامل را مانند ترتیب گروه تعیین کرده‌اند، نشان داده شده است.

در مرحله دوم از فرایند تحلیل محتوای کیفی؛ کدهای تکرار شده حذف گردیده و فرایند خلاصه‌سازی و کاهش کدها انجام پذیرفت. پس از کدگذاری محوری داده‌ها، ۶۲ مقوله تاثیرگذار بدست آمد. در مرحله سوم گویه‌ها و حیطه موضوعی ابزار اولیه تحقیق مورد شناسایی قرار گرفته است که در جدول (۳) و شکل (۲) گزارش شده است.

بعد از شناسایی ریسک‌ها، مهم‌ترین ریسک‌ها با استفاده از روش دلفی و نظر خبرگان به تایید رسید. به این منظور با هر

جدول ۴: ریسک‌های حسابداری محیط اقتصادی و سرمایه‌گذاری - دور اول دلفی (ماخذ: نگارنده).

شرح عامل	تعداد پاسخ‌ها	میانگین پاسخ‌ها	انحراف معیار پاسخ‌ها	کندال	ترتیب اهمیت
ریسک تورم	۳۵	۴۳.۴	۵۳۸.۰	۲۸.۲	۵
ریسک اعتباری	۳۵	۲۴.۴	۶۸۴.۰	۱۹.۲	۲
ریسک سرمایه‌گذاری مجدد	۳۵	۱۳.۴	۷۲۶.۰	۴۵.۲	۹
ریسک فرآیندها	۳۵	۵۲.۴	۴۷۷.۰	۷۵.۲	۲۱
ریسک نظام‌های مدیریتی	۳۵	۳۹.۴	۵۳۲.۰	۷۳.۲	۲۰
ریسک سیاسی	۳۵	۵۳.۴	۵۶۸.۰	۷۹.۲	۲۳
ریسک منابع انسانی	۳۵	۵۲.۴	۷۸۵.۰	۵۲.۲	۱۳
ریسک نقدشوندگی	۳۵	۸۶.۴	۵۶۹.۰	۳۲.۲	۶
ریسک تامین مالی مجدد	۳۵	۴۲.۴	۷۴۴.۰	۴۷.۲	۱۰
ریسک شهرت	۳۵	۵۸.۴	۶۳۹.۰	۷۱.۲	۱۹
ریسک قیمت سهام	۳۵	۶۳.۴	۶۸۴.۰	۷۷.۲	۲۲
ریسک موجودی کالا	۳۵	۴۹.۴	۸۵۱.۰	۸۶.۲	۲۶
ریسک نقدینگی	۳۵	۶۹.۴	۷۱۶.۰	۱۴.۲	۱
ریسک تکنولوژی	۳۵	۵۴.۴	۸۹۳.۰	۵۵.۲	۱۴
ریسک بودجه	۳۵	۷۲.۴	۸۰۲.۰	۲۳.۲	۴
ریسک عملیاتی	۳۵	۶۴.۴	۷۵۲.۰	۴۹.۲	۱۱
ریسک قوانین و مقررات	۳۵	۸۲.۴	۶۹۲.۰	۶۷.۲	۱۷
ریسک دارایی‌های ثابت	۳۵	۶۷.۴	۷۴۸.۰	۸۳.۲	۲۵
ریسک صنعت	۳۵	۳۸.۴	۷۳۶.۰	۶۹.۲	۱۸
ریسک رقابت	۳۵	۵۱.۴	۶۹۳.۰	۶۱.۲	۱۶
ریسک درآمد	۳۵	۴۴.۴	۵۷۶.۰	۲۱.۲	۳
ریسک مالیات	۳۵	۷۲.۴	۶۳۸.۰	۴۲.۲	۸
ریسک نرخ بهره	۳۵	۳۴.۴	۶۸۴.۰	۵۱.۲	۱۲

شرح عامل	تعداد پاسخ‌ها	میانگین پاسخ‌ها	انحراف معیار پاسخ‌ها	کندال	ترتیب اهمیت
ریسک مدیریت	۳۵	۴۹.۴	۷۵۴.۰	۵۸.۲	۱۵
ریسک جغرافیایی	۳۵	۵۶.۴	۶۶۵.۰	۸۱.۲	۲۴
ریسک نرخ مبادله	۳۵	۷۵.۴	۵۹۶.۰	۳۵.۲	۷

پرسشنامه دور دوم به صورت حضوری و از طریق ایمیل به ۳۵ نفر از اعضای پانل تحویل داده شد و پیگیری برای دریافت پاسخ آنها چهار روز بعد از توزیع آغاز گشت. جدول (۵) نتایج دور دوم روش دلفی را نشان می‌دهد.

نتایج دور دوم و سوم دلفی با هم کاملاً مشابه بوده و دیگر به احتیاج به انجام دور جدید نبود. به دلیل تشابه نتایج دور دوم و سوم، نتایج دور سوم گزارش نشده است.

جدول ۵: دربارهٔ ریسک‌های حسابداری محیط اقتصادی و سرمایه‌گذاری دور دوم دلفی (ماخذ: نگارنده).

شرح عامل	تعداد پاسخ‌ها	میانگین پاسخ‌ها	انحراف معیار پاسخ‌ها	کندال	ترتیب اهمیت
ریسک تورم	۳۵	۵۳.۴	۵۲۴.۰	۱۳.۲	۵
ریسک اعتباری	۳۵	۱۶.۴	۵۸۲.۰	۰۶.۲	۲
ریسک سرمایه‌گذاری مجدد	۳۵	۶۴.۴	۷۶۳.۰	۲۵.۲	۹
ریسک فرآیندها	۳۵	۰۹.۴	۶۸۴.۰	۷۹.۲	۲۱
ریسک نظام‌های مدیریتی	۳۵	۶۴.۴	۶۶۳.۰	۷۷.۲	۲۰
ریسک سیاسی	۳۵	۵۶.۴	۷۳۹.۰	۸۳.۲	۲۳
ریسک منابع انسانی	۳۵	۰۲.۴	۷۴۲.۰	۶۲.۲	۱۳
ریسک نقدشوندگی	۳۵	۲۳.۴	۵۹۲.۰	۱۷.۲	۶
ریسک تامین مالی مجدد	۳۵	۲۴.۴	۵۵۲.۰	۳۱.۲	۱۰
ریسک شهرت	۳۵	۵۲.۴	۷۸۵.۰	۷۶.۲	۱۹
ریسک قیمت سهام	۳۵	۸۶.۴	۵۶۹.۰	۸۲.۲	۲۲
ریسک نقدینگی	۳۵	۵۳.۴	۶۱۲.۰	۰۱.۲	۱
ریسک تکنولوژی	۳۵	۵۸.۴	۷۵۳.۰	۶۵.۲	۱۴
ریسک بودجه	۳۵	۰۹.۴	۶۸۳.۰	۱۱.۲	۴
ریسک عملیاتی	۳۵	۳۴.۴	۶۵۹.۰	۳۳.۲	۱۱
ریسک قوانین و مقررات	۳۵	۵۲.۴	۴۷۷.۰	۷۱.۲	۱۷
ریسک صنعت	۳۵	۵۳.۴	۵۶۸.۰	۷۴.۲	۱۸
ریسک رقابت	۳۵	۳۶.۴	۶۹۲.۰	۶۸.۲	۱۶
ریسک درآمد	۳۵	۴۸.۴	۵۸۲.۰	۰۹.۲	۳
ریسک مالیات	۳۵	۷۴.۴	۵۳۹.۰	۲۲.۲	۸
ریسک نرخ بهره	۳۵	۴۲.۴	۷۴۳.۰	۳۷.۲	۱۲
ریسک مدیریت	۳۵	۷۳.۴	۶۵۸.۰	۶۶.۲	۱۵
ریسک جغرافیایی	۳۵	۶۸.۴	۵۶۳.۰	۸۸.۲	۲۴
ریسک نرخ مبادله	۳۵	۳۶.۴	۵۹۸.۰	۲۱.۲	۷

بحث و نتیجه‌گیری

محاسبه نمایند چه مقدار از پذیرش عدم قطعیت‌ها، برای ارزش آفرینی برای سهام داران و ذینفعان دیگر، قابل قبول است و استراتژی مناسب برای پاسخ به هر یک از عدم قطعیت‌های فضای کسب و کار کدام است. فرایند و روش مدیریت ریسک

این تحقیق با هدف شناسایی و اولویت‌بندی ریسک‌های شرکت‌های پذیرش شده بورس انجام گرفت. تمام سازمان‌ها با عدم قطعیت مواجه‌اند و چالش مهم مدیران آن است که بتوانند

برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری برای آینده را با بهره گرفتن از روش‌های علمی پیش‌بینی، فراهم آورده‌اند. اطلاعات مالی اگر چه گذشته‌نگر است، اما ادعا می‌شود که برای پیش‌بینی آینده سودمند باشد. توانایی پیش‌بینی بحران مالی و جلوگیری از وقوع آن از اهمیت اساسی برخوردار است و از تخصیص نامناسب منابع کمیاب اقتصادی جلوگیری می‌کند. ارائه‌ی تعریفی دقیق از گروه‌های درگیر مسأله ورشکستگی بسیار مشکل است. اما می‌توان مدعی شد که مدیریت، سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان و بستانکاران و نهادهای قانونی، بیش از سایرین تحت تأثیر پدیده‌ی ورشکستگی قرار می‌گیرند.

یکی از مهم‌ترین اهداف سیستم‌های مدیریت ریسک موفق، تمرکز بر مدیریت فعال ریسک است. مدیریت ریسک فعال با ماهیت پیشگیرانه فرآیند تعریف می‌شود. مدیریت ریسک فعال فقط به دنبال کاهش ریسک‌های شناخته شده نیست؛ بلکه یک فرآیند آینده‌نگر است که به دنبال اعمال نوعی چارچوب مدیریت کیفیت به منظور کاهش ریسک‌های شناخته شده و ناشناخته می‌باشد، و اطمینان می‌دهد که تا آنجا که ممکن است تلاش زیادی برای جلوگیری از هر نوع ریسکی انجام می‌گردد. عموزاد مهدیرجی و پایون (۲۰۲۱) [۹] ریسک‌های موجود در بورس کالای ایران را بر اساس مقادیر قطعی آن رتبه‌بندی کردند.

براساس نتایج آن‌ها ریسک‌های سیاسی، مطابقت با شریعت، قانونی و سیستمی با اولویت بالایی در سیستم معرفی شده است. صحت و همکاری (۱۴۰۱) نشان دادند ریسک‌های اعتباری، ریسک عملیاتی، ریسک نقدینگی، ریسک توانگری مالی بر عملکرد را در شرکت‌های بیمه شناسای کرده که با ریسک‌های شناسایی شده در این تحقیق همسو می‌باشد [۸]. آریایی نژاد و همکاران (۱۴۰۱) به بررسی «توسعه مدل پیش بین ریسک منسجم در شرکت‌های بورسی: رویکرد داده‌های حسابداری» بورس اوراق بهادار ایران در سال‌های اخیر پرداختند. ۱۱ متغیر را به عنوان مهم‌ترین ریسک‌ها شناسایی کردند. وجوه نقد و موجودی‌های نزد بانک‌ها، سرمایه‌گذاری‌های کوتاه مدت، حساب‌ها و اسناد دریافتی تجاری، سایر حساب‌ها و اسناد دریافتی تجاری، موجودی مواد، جمع دارایی‌های جاری، سرمایه گذاری‌های بلند مدت، سایر دارایی‌ها، سرمایه‌گذاری‌ها و سایر دارایی‌ها، خالص دارایی‌های ثابت، جمع دارایی‌های غیر جاری [۱].

جلیلود و همکاران (۲۰۱۹) در ریسک‌های سازمانی، ریسک‌های رقابت، سیاسی، نیروی انسانی، بازار، نقدینگی، قوانین و مقررات، اعتباری، شهرت و اعتبار، حاکمیت شرکتی، نقدشوندگی، سیستمیک، عملیاتی، سرمایه و رویداد به ترتیب در رتبه‌های اول تا چهاردهم الویت‌بندی کردند که با نتایج ما همسو

سازمانی به مدیران کمک خواهد کرد تا ریسک‌های ناشی از عدم قطعیت را شناسایی و ارزیابی نموده و آن را با ارزش آفرینی برای ذینفعان، منطبق سازند. فرایند مدیریت ریسک سازمانی معمولاً در مرحله تحلیل‌های استراتژیک سازمان انجام می‌گردد و کلید اصلی موفقیت در آن، همسوئی و یکپارچگی آن با استراتژی‌های کسب و کار است. عامل مهم در ایجاد امکان بهره برداری از منافع حداکثری مدیریت ریسک سازمانی، ایجاد نگرش ریسک‌گرائی در فرهنگ سازمانی است، به گونه‌ای که تحلیل و مواجهه با عدم قطعیت‌های فضای کسب و کار، به عنوان یکی از رویکردهای مستمر و همیشگی مدیران به حساب آید. تحلیل‌های مدیریت ریسک سازمانی، مشابهت زیادی با تحلیل‌های محیطی و داخلی استراتژیک دارد که البته توانسته است، ضعف‌های آن نوع تحلیل را تا حدود زیادی پوشش داده و از این رو، توجه مدیران کسب و کار و پژوهش‌گران حوزه مدیریت را به خود جلب نماید.

در شرکت‌های مالی با توجه به رسالت آنها مبنی بر مدیریت ریسک‌های مشتریان، سازمان و محیط جهت دستیابی به سودآوری، این فرایند در قالب مدیریت ریسک استراتژیک متبلور می‌شود حضور در بازارهای مالی با عنایت به شرایط فعلی بازار مالی مستلزم برنامه‌ریزی جامع و ایجاد نگرش استراتژیک به مدیریت ریسک می‌باشد.

ساختار مالی موسسات و سازمان‌ها، با توجه به حوزه عملکرد و مدیریت شان، با ریسک‌های خاصی مواجه است و تغییرات مداوم و ناگهانی در رفتار اقتصادی افراد و نوع پنداشت سرمایه‌گذاران، عوامل محیطی و توسعه فعالیت‌های اقتصادی بر مبحث مدیریت ریسک تأثیر گذار خواهد بود و استفاده از ابزارهای مناسب جهت اندازه‌گیری و کنترل ریسک‌های که اثرات نقدی دارند و در محدوده کنترل مدیریت هستند اهمیت ویژه‌ای یافته است. و هر مدبری در هر حوزه‌ای و هر کسب و کاری که مشغول به کار باشد، باید بتواند ریسک‌های موجود در حوزه کاری خود را مدیریت کند، اما آنچه به بازار سرمایه مربوط می‌شود، مدیریت ریسک شرکت‌های سرمایه‌گذاری است که پرتفوی نگهداری می‌کنند، تصمیم به موقع مدیران می‌تواند اثر مستقیمی روی ارزش دارایی‌های سهامداران شرکت داشته باشد.

وجود ریسک در شرکت امر عادی و طبیعی است و انعکاس و گزارشگری ریسک نیز امری عادی تلقی شده و در مجموع به نفع شرکت است. چون سرمایه‌گذاران اعم از سهامداران و اعتباردهندگان با آگاهی از ریسک شرکت اعتماد بیشتری به شرکت خواهند کرد، لذا سطح انتظار آنان از سود یا بهره کاهش خواهد یافت و در نتیجه هزینه سرمایه شرکت کمتر خواهد شد. پیش‌بینی آینده از اصلی‌ترین دغدغه‌های انسان در طول تاریخ بوده است. با پیشرفت علم و فناوری، پژوهشگران امکان

می‌باشد ولی از نظر الویت‌بندی با نتایج ما متفاوت می‌باشد [۵]. ولی‌زاده و همکاران (۱۴۰۰) مسئولیت اجتماعی، استراتژیهای تجاری، متغیرهای کلان اقتصادی، توانایی مدیریتی، ارتباطات سیاسی، متغیرهای مالی و عدم تقارن اطلاعاتی را به ترتیب برای ریسک‌های سقوط قیمت سهام بیان کردند. که عوامل شناسایی شده مشابه تحقیق ما بوده ولی ترتیب آن‌ها متفاوت می‌باشد [۱۲]. رحمانی و همکاران (۱۴۰۰) در بانک سرمایه ریسک‌ها را الویت‌بندی نموده و به این نتیجه رسیدند ریسک اعتباری موثرترین ریسک موثر که با نتایج ما متفاوت بوده که به علت تفاوت در جامعه آماری می‌باشد. خوش سیما و تاش (۱۳۹۱) در پژوهش خود ریسک‌های اعتباری، عملیاتی و نقدینگی بر کارایی نظام بانکی ایران به عنوان مهمترین ریسک‌ها شناسایی نموده‌اند که با نتایج ما همسو می‌باشد [۶].

براساس نتایج بدست آمده و راهبرد های کلی مدیریت ریسک های موجود که در استاندارد قادری (۲۰۱۹) ارائه شده است، پیشنهاد می‌شود برای شرکت مطالعه شده ریسک‌های منابع انسانی، رقابت و سیاسی کاهش داده و کنترل شوند. ریسک های بازار، کنترل، رویداد، نقدشوندگی، عملیاتی و سرمایه پذیرفته و در نهایت ریسک های اعتباری، حاکمیت شرکتی، شهرت و اعتبار، سیستمیک، قوانین و مقررات و نقدینگی تسهیم شوند [۱۱].

در تحقیق حاضر برای شناسایی ریسک‌ها ابتدا با استفاده از مطالعات کتابخانه‌ای و با استفاده از نرم افزار Atlas.ti ریسک‌ها شناسایی شده سپس با مشورت با خبرگان ریسک‌های مهم شناسایی و با استفاده از ارزیابی‌های صورت گرفته در روش دلفی نهایتاً ۲۴ ریسک حسابداری در محیط اقتصادی و سرمایه‌گذاری شناسایی گردیده است. ریسک‌های شناسایی شده عبارت‌اند از: ریسک نقدینگی، ریسک اعتباری، ریسک بودجه، ریسک تورم، ریسک نقدشوندگی، ریسک درآمد، ریسک مالیات، ریسک نرخ بهره، ریسک نرخ مبادله، ریسک مدیریت، ریسک سرمایه‌گذاری مجدد، ریسک تامین مالی مجدد، ریسک عملیاتی، ریسک قوانین و مقررات، ریسک منابع انسانی، ریسک تکنولوژی، ریسک رقابت، ریسک نظام‌های مدیریتی، ریسک صنعت، ریسک فرآیندها، ریسک شهرت، ریسک سیاسی، ریسک قیمت سهام و ریسک جغرافیایی.

پیشنهاد می‌گردد اجرای برنامه‌های واکنش ریسک، پیگیری ریسک‌های شناسایی شده، نظارت بر ریسک‌های باقی مانده شناسایی ریسک‌های جدید و ارزیابی اثر بخشی فرآیند ریسک در سراسر چرخه حیات سازمان به صورت منظم اجرا گردد. متخصصین مالی و اقتصادی در راستای کاهش خطای پیش‌بینی نوسانات قیمت سهام در دوره‌های مختلف اقدام به استخراج و به

کارگیری از مدل‌های بومی مدیریت ریسک کرده تا بتوان شناخت بهتری نسبت به وضعیت سهام در بازارهای موازی به وجود آورد. از روش‌های کمی در شناسایی و اولویت‌بندی ریسک‌های راهبردی شرکت‌های سرمایه‌گذاری و همچنین، تلفیق آن با روشهای کیفی استفاده شود و استقرار نظام مدیریت ریسک به‌طور اعم و مدیریت ریسک‌های راهبردی به‌طور اخص در شرکت‌های سرمایه‌گذاری انجام شود. همچنین، نرم‌افزارهای متناسب در زمینه مدیریت ریسک و ریسک‌های راهبردی در شرکت‌های سرمایه‌گذاری بکار گرفته شود. به‌منظور تاثیرگذاری مناسب و کامل سرمایه‌فکری بر ارزش شرکت‌های پذیرفته شده در بورس ایران، شرکت‌های مورد بررسی باید از منابع فکری، سرمایه انسانی و ساختار سرمایه‌ای خود به خوبی و به شکل درست و بهینه به‌منظور بهبود عملکرد شرکت استفاده کنند و چنانچه این مهم انجام نشود، می‌توانند به صورت مطلوب، سرمایه‌گذاران را برای سرمایه‌گذاری و همچنین، افزایش ارزش شرکت جذب نمایند؛ سرمایه‌فکری متعلق به شرکت مطمئناً تعهد بالاتری را در رابطه با اعتماد سهامداران در مورد پایداری شرکت فراهم خواهد نمود [۲].

با توجه به محدودیت های موجود در تحلیل کلاسیک که تا کنون تنها براساس دو شاخص شدت و احتمال مورد بررسی قرار داده شده، تحلیل توپولوژیکی دریچه ای برای عبور از این محدودیت است و به ریسک به عنوان پدیده ای پویا می پردازد این پژوهش با شناسایی ریسک‌های مهم حسابداری با استفاده از نظر خبرگان به عنوان مقدمه ای برای استفاده از روش توپولوژیکی در تحلیل شبکه ریسک برای مدیریت بهینه آنها خواهد بود.

برای تحقیقات آتی تحلیل و تخمین احتمال رخداد ریسک و میزان تأثیر آن بر مدل‌های بومی مدیریت ریسک اقتصادی پیشنهاد می‌گردد.

فهرست منابع

- * آریایی نژاد، نادریان، دیده خانی، خوزین. (۲۰۲۲). توسعه مدل پیش بین ریسک منسجم در شرکت‌های بورسی: رویکرد داده‌های حسابداری. دانش سرمایه‌گذاری، ۱۱(۴۴)، ۵۵۳-۵۷۶.
- * اسکندری، ع. محمدی، م. محمد، ساقیان. (۲۰۲۲). تأثیر افشای مدیریت ریسک سازمانی و افشای سرمایه‌فکری بر ارزش شرکت در شرکت های پذیرفته شده در سازمان بورس اوراق بهادار تهران. چشم انداز حسابداری و مدیریت، ۴(۵۵)، ۱۳۵-۱۵۶.

- * فصلنامه علمی پژوهشی دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، بررسی رابطه شاخصهای حسابداری مدیریت ریسک و بازده سهام در بانکها، سال اول، شماره اول، بهار ۱۳۹۱
- * Billio, M., Getmansky, M., Lo, A. W., & Pelizzon, L. (2019). Econometric measures of connectedness and systemic risk in the finance and brokerage sectors. *Journal of Financial Economics*, 104, 535-559.
- * Cameron, A. C., Gelbach, J. B., & Miller, D. L. (2020). Robust brokerage Risk inference with multiway clustering. *Journal of Business & Economic Statistics*, 29, 238-249.
- * Chuang, H. (2015). Volatility persistence in stock market. *Economics Letters*, 133, 64-67.
- * Chuang, H., & Ho, Hwai-Chung. (2018). Measuring the default risk of brokerage debt from the perspective of network. *Physica A: Statistical Mechanics and its Applications*, 392, 2235-2239.
- * Hong, H., Kubik, J. D., & Stein, J. C. (2018). Thy neighbor's portfolio: Word-of-mouth effects in the holdings and trades of risk managers. *Journal of Finance*, 60, 2801-2824.
- * Hube, K. (1998), Inventors must recall risk, inventor's four letter word, the wall Street Journal Intractive Edition.
- * Khan, T., & Ahmed, H. (2001). Risk management: an analysis of issues in Islamic financial industry (occasional papers) (No. 91). The Islamic Research and Teaching Institute (IRTI).
- * Westfield, M. (2021). Cybercrime risk. *Australian Restructuring Insolvency & Turnaround Association Journal*, 33(3), 4-8.
- * فصلنامه علمی پژوهشی دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، تحلیل کارایی شرکت از دیدگاه ریسک و نظام راهبری: رویکرد هوش مصنوعی، خوش سیما و شهیکی تاش ۱۳۹۱، دوره ۱۱، شماره ۴، زمستان ۱۴۰۱، صفحه ۳۴۷ تا ۳۷۱
- * بولو، قاسم، عربی، مهرا. (۲۰۱۸). شناسایی عوامل موثر بر ریسک حسابداری جامع. فصلنامه حسابداری دولتی، ۲۵(۲)، ۴۶-۲۵.
- * جلیوند عبوالحسن، رستمی نوروزآباد مجتبی، عسکری فیروزجایی احسان، رحمانیانی میلاد. پیاده سازی مدیریت ریسک سازمانی؛ شناسایی، تحلیل و ارزیابی مورد مطالعه: نهاد مالی فعال در بازار سرمایه ی ایران.
- * رحمانی، کرامتی. (۲۰۲۱). ارائه الگوی جامع مدیریت ریسک و کاهش هزینه در بانک سرمایه. مهندسی مالی و مدیریت اوراق بهادار، ۱۲(۴۹)، ۵۷-۳۳.
- * رضایی آقمشهدی، مسعود، محفوظی، رحیم زاده. (۲۰۲۲). بکارگیری رویکرد دلفی-فازی و دیمتل فازی جهت شناسایی و ارزیابی عوامل موثر بر ریسک اعتباری مشتریان حقیقی بانک ملی ایران. مهندسی مالی و مدیریت اوراق بهادار، ۱۳(۵۱).
- * صحت، احمدی قوچان عتیق، نیکومرام، هاشم، خلیلی عراقی. (۲۰۲۲). اثرات کارایی و ریسک مالی (ریسک اعتباری، ریسک عملیاتی، ریسک نقدینگی و توانگری مالی) بر روی عملکرد شرکت‌های بیمه پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران: مطالعه موردی در ایران. فصلنامه سیاستهای مالی و اقتصادی، ۱۰(۳۷)، ۶۰-۵۱.
- * عموزاد مهدیرجی، پایون. (۲۰۲۱). شناسایی و اولویت‌بندی ریسک‌های بورس کالای ایران: رویکرد تصمیم‌گیری چند شاخصه خبره محور فازی ترکیبی. تحقیقات نوین مدیریت خاتم، ۲(۱)، ۱۱۹-۱۰۰.
- * غبیشی، سلمان، حسینی، سید حسام الدین، حیدری، حسن. (۲۰۲۲). ریسک و نحوه مدیریت آن در راستای ارتقای بانکداری اسلامی. ماهنامه جامعه شناسی سیاسی ایران.
- * قادری، صلاح‌الدین، تاروردی، یداله، لشگری. (۲۰۲۱). مدیریت ریسک شرکتی و پیامدهای آن بر کیفیت گزارشگری مالی شرکت‌ها. پژوهشهای کاربردی در گزارشگری مالی، ۱۹(۱۰)، ۱۳۱-۹۳.
- * ولی زاده، فرزانه، محمدزاده، امیر، صیقلی، ترابیان. (۲۰۲۱). ارائه مدلی برای پیش‌بینی عوامل مؤثر بر ریسک سقوط قیمت سهام در بورس اوراق بهادار تهران. چشم انداز مدیریت مالی، ۱۱(۳۳)، ۲۴۳-۲۱۷.

Accounting Knowledge & Management Auditing
Vol. 12/ No. 45/ Spring 2023

Identifying and ranking accounting risks of companies (an introduction to topological analysis)

Masomeh Mohammadrezaei

Department of Accounting, Central Tehran branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

Farzaneh Heidarpour

Department of Accounting, Central Tehran branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

(Corresponding Author)

f_heidarpour@iauctb.ac.ir

Azita Jahanshad

Department of Accounting, Central Tehran branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

Abstract

In recent years, looking at managing risk and also its implementation in small and large organizations in Iran has received attention. In this study, the statistical population is accountants in listed companies. The spatial territory of the current research of the Tehran Stock Exchange includes information from the year 1400.

In this study, various risks were identified by using library studies and documents using ATLAS.ti 9 software. Risks were coded, then some codes were removed by the opinion of professors and experts. In order to confirm these risks, a Delphi questionnaire was prepared and used by 35 experts. They had postgraduate and doctorate educations and had more than 10 years of work experience in the field of accounting and financial management of companies admitted to the Tehran Stock Exchange.

Out of 26 risks, 24 risks were approved. Excel 2016 software was used for the calculations of the Delphi section. The experts were selected as a snowball. The selection continued until theoretical saturation was reached. In this study, the known risks are inflation, liquidity, credit, income, budget, liquidity, exchange rate, tax, reinvestment, refinancing, operational, interest rate, human resources, technology, management, competition, laws and regulations, industry, reputation, management systems, processes, stock price as accounting risks in companies admitted to the stock exchange. Also, suggestions have been made for risk management

Keywords: companies accepted in the stock exchange, qualitative method, Delphi, risk.

